

52052210: สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

คำสำคัญ: วัดราชสิทธิาราม / วัดอรัญญิก / กุฏิ

สุธี เวสารัชชกิติ: การศึกษาสถาปัตยกรรมวัดราชสิทธิารามราชวรวิหาร. อาจารย์ที่
ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ.ดร. โชติมา จตุรวงศ์. 249 หน้า

วัดราชสิทธิาราม หรือ วัดพลับเป็นวัดที่เป็นที่จำพรรษาของพระอาจารย์สุก (ไก่อื่อน) ซึ่งเป็นพระสังฆราชที่มาจากสายวิปัสสนาธุระองค์เดียวในประวัติศาสตร์พระสังฆราชไทย วัดราชสิทธิารามเป็นวัดอรัญวาสีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองชั้นในทางทิศตะวันตก โดยวัดอรัญวาสีสมัยรัตนโกสินทร์ไม่จำเป็นต้องตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกนอกกำแพงเมืองอย่างวัดอรัญญิกสมัยสุโขทัยและเชียงใหม่เสมอไป เพราะปรากฏวัดอรัญญิกสำคัญในกรุงเทพฯ กระจายตัวอยู่ทั้งทางทิศเหนือ ได้แก่ วัดราชาธิวาส ทิศตะวันออก ได้แก่ วัดสระเกษ และทิศตะวันตก ได้แก่ วัดราชสิทธิาราม การจัดวางผังวัดราชาธิวาสคล้ายกับวัดทั่วไปที่แบ่งเขตผังวัดออกเป็นพุทธาวาสและสังฆาวาส แต่ที่แตกต่างจากวัดอื่นและวัดอรัญวาสีในประเทศไทยคือ การมีกุฏิวิปัสสนาล้อมรอบพระอุโบสถ

จากการศึกษาพบว่าการจัดผังวัดราชสิทธิารามมีการผสมระหว่างแบบแผนผังวัดสมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้แก่ การมีพระอุโบสถเป็นประธาน และ การมีเจดีย์อยู่ทางด้านหน้าพระอุโบสถ รวมทั้งการผังวัดอย่างเป็นพระราชนิมิตในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ด้วยการมีพระอุโบสถและพระวิหารวางคู่ขนานกัน พระอุโบสถคงแรกสร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ด้วยปรากฏลวดลายหน้าบันของพระอุโบสถอย่างนิมิตในสมัยรัชกาลที่ 1 พระอุโบสถและวัดราชสิทธิารามได้รับการบูรณะต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ การวัดวางกุฏิวิปัสสนาล้อมรอบพระอุโบสถคงมุ่งหมายที่จะแยกพื้นที่การปฏิบัติออกจากพื้นที่จำวัด อย่างเช่นพระตำหนักจันทน์และพระตำหนักเก็งจิ้น ที่เป็นพระตำหนักเจริญวิปัสสนา และพระตำหนักสำหรับเป็นที่จำวัดตามลำดับของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ครั้งทรงผนวช

ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2556

52052210: MAJOR: HISTORY OF ARCHITECTURE

KEY WORD: WAT RATCHASITTHARAM / ARANYAVASI / KUTI

SUTHEE WESARATCHAKITTI: BUDDHIST ARCHITECTURE OF WAT RATCHASITHARAM. THESIS ADVISOR: ASST.PROF. CHOTIMA CHATURAWONG, Ph.D. 249 pp.

Wat Ratchasittharam or Wat Phlap was established to be a residence of Phra Acharn Suk (Kai Thuean) [Venerable Suk (jungle fowl)] in Bangkok. Phra Acharn Suk was a monk teacher of King Rama I and a sangharaja [head of the sangha], the only one in Thai history, who came from a vipassana dhura mediation monastery. Wat Ratchasittharam was a forest monastery during the beginning of Rattanakosin period and located outside city walls of Bangkok to the west. During that period, forest monasteries in Bangkok were situated outside the city walls to not only the west but also north and east, for instance Wat Rachathiwat to the north and Wat Saket to the east. While in Sukhothai and Chiang Mai during the 13th to 15th centuries, forest monasteries were always built outside the city walls to the west. Layout of Wat Ratchasittharam has been divided into two parts, Phutthwat [public area which is dedicated to the Buddha] and Sanghawat [private area for monks' residences] parallel to other monastic compounds in Thailand. However, its unique characteristic is an ordination hall surrounded by small kutis or brick cottages for practicing meditation. Layout of Wat Ratchasittharam was mixed of those during the end of Ayutthaya and beginning of Rattanakosin periods as an ordination hall has been the main architecture of the compound and had two stupas to the front. Furthermore, the ordination hall and a vihara [image shrine] has been established parallelly which was a characteristic of a monastic layout during the reign of King Rama III. The ordination hall of Wat Ratchasittharam was firstly built in the reign of King Rama I since decorative pattern of its pediments has been corresponded to those built during King Rama I's period. The ordination hall and other buildings in the compound were later renovated during the reigns of King Rama III and IV. The arrangement of small kutis enclosing the ordination hall probably aimed to separate place to practice mediation from living place of monks.

Department of Architecture and Related Arts

Graduate School, Silpakorn University.

Student's signature.....

Academic Year 2013

Thesis Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงมิได้ หากปราศจากความกรุณาของอาจารย์ทุกๆ ภาค ส่วน ผู้วิจัยอยากจะขอกราบขอบพระคุณ อ.ดร.สารระ มีผลกิจ แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เป็นอันดับแรก อาจารย์ที่แนะนำชักชวนให้ผู้วิจัยเข้ามาศึกษาที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ อีกทั้งยังคอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ แก่ผู้วิจัยด้วย และขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร. โชติมา จตุรวงศ์ อาจารย์ที่รับฐะเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ผู้ซึ่ง เสียสละเวลาอดทนคอยตรวจทาน เนื้อหาต่างๆ จนออกมาอย่างสมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณ รศ. สมชาติ จึงสิริอารักษ์ ที่รับเป็นประธานกรรมการคุมสอบวิทยานิพนธ์ และอีกทั้งยังเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ผู้วิจัยตลอดเวลาที่ศึกษา ณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์แห่งนี้ และขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร. วีระ อินพันทัง ที่รับเป็นกรรมการภายนอกในการคุมสอบวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ ศ.ดร.ม.ร.ว. สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์ รศ.เสนอ นิลเดช และรศ. สมกิต จิระทัศนกุล อาจารย์ทั้งสามที่นอกจากจะเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แล้วยังมีความเมตตาต่อผู้วิจัย ยอมเสียสละเวลาอันมีค่าของอาจารย์เองคอยตอบข้อซักถาม ข้อสงสัยของผู้วิจัยอย่างอดทน

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกๆ ท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และคณะโบราณคดี ที่มีได้เอื้อนาม ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ กัลยาณมิตร ที่คอยช่วยเหลือทางด้านคอมพิวเตอร์และช่วยถ่ายภาพ คุณศิระ ลีพัฒน์วิทย์ ซึ่งเป็นเพื่อนกันมาเมื่อเรียนอยู่ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยที่คอยช่วยตกแต่งรูปภาพ และคุณกอบพงษ์ เล็กน้อย จากรายการแฟนพันธุ์แท้ ตอนเกาะรัตนโกสินทร์ ที่มาช่วยถ่ายภาพในวัดราชสิทธิาราม

ขอบคุณรุ่นน้องในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่ช่วยเขียนแบบ ได้แก่ นายณัชชา สกุลงาม นายปวิศ อิมเจริญ นายสวิตต์ นาควิเชียร นายจิรภัทร ฉันทพิชัย นายอรรถพร ปาละวัชรนะกุล และนางสาวชฎาภา ค้วงเจริญ

และสุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ นางดวงพร เวสาร์ชกิตติ ผู้เป็นมารดาของผู้วิจัย ที่ได้เลี้ยงดูให้การศึกษาส่งเสียจนสามารถจบการศึกษาได้